

Input Biltseerlijk voor Omgevingsvisie gemeente De Bilt

Fijn dat Biltseerlijk is uitgenodigd om mee te denken over de Omgevingsvisie van gemeente De Bilt! Aansluitend aan onze deelname aan het stakeholdersdebat op 21 april, hebben wij hierbij een paar achtergronden en aanbevelingen. Aanleiding is dat ons onderwerp, duurzaam voedsel, in de nu voorliggende vergezichten nog over verschillende onderwerpen verspreid is en mede daardoor onherkenbaar blijft.

Waarom voedsel?

Stichting Biltseerlijk maakt zich sterk voor lokaal, duurzaam en gezond voedsel in De Bilt. Voedsel is onzes inziens een ontzettend belangrijk thema, dat tot nog toe onderschat is gebleven in beleid.

Waarom is ons dagelijks eten zo belangrijk? Omdat dit veel belangrijke vraagstukken van dit moment met elkaar verbindt! Het gaat dan bijvoorbeeld om klimaatverandering, welvaartsziekten en achteruitgang van de natuur. Deze vraagstukken komen ook in de Omgevingsvisie aan bod, maar worden daar niet gelinkt aan voedsel, bijvoorbeeld:

1. Voedselproductie in het algemeen veroorzaakt 30% van onze CO₂ uitstoot (valt in de omgevingsvisie onder landschap, landbouw, bodem en water)
2. Eenzijdig en ongezond voedsel vergroot de kans op welvaartsziekten en voedselverspilling (valt in de omgevingsvisie onder economie en gezondheid)
3. Niet duurzame voedselproductie leidt tot stikstof en verdwijnen van biodiversiteit (valt in de omgevingsvisie onder natuur en milieu)

Voedselagenda opnemen in (ruimtelijk) beleid

Om ons heen zien wij gelukkig dat het thema voedsel de laatste jaren steeds meer op de beleidsagenda komt. Overheden op verschillende niveaus maken integrale voedselagenda's die productie, consumptie, gezondheid en duurzaamheid met elkaar verbindt. Voorbeelden zijn:

- De voedselagenda van de provincie Utrecht, kijk [hier](#) en [hier](#).
- Praktijkvoorbeelden van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten zie [hier](#).
- De gemeente Ede, die ver is ontwikkeld op het gebied van voedselbeleid. Zie [hier](#).

Gemeente De Bilt is nog niet zover dat het een eigen voedselagenda heeft, maar gaat hopelijk aansluiten bij de voorlopers. Daar duurzame productie en consumptie van voedsel ook ruimtelijke consequenties heeft, ligt het voor de hand om dit thema ook in de Omgevingsvisie op te nemen. Voorbeelden zijn:

1. Kringlooplandbouw kleinschalig?

In de omgevingsvisie wordt onder alle vier de vergezichten gesproken over kringlooplandbouw. Kringlooplandbouw is echter een containerbegrip dat nog op vele manieren uitgewerkt kan worden. Wat betekent kringlooplandbouw voor het Biltse landschap? Kringlooplandbouw kan leiden tot een kleinschaliger vorm van landbouw die lijkt op het 'gemengde bedrijf' van vroeger: meer soorten gewassen, dieren, bomen en erfbeplanting. Dit kan conflicteren met de traditionele openheid (zichtlijnen) in het veenweidegebied en het gebied dat valt onder de Nieuwe Hollandse Waterlinie, maar heel passend aansluiten aan de diverse oost-west georiënteerde ontginningsbases. Het zou goed zijn als de Omgevingsvisie handvatten biedt om dergelijke afwegingen te maken, bijvoorbeeld waar wel en waar niet een kleinschalig landschap mogelijk is.

2. Biodiversiteit

Kringlooplandbouw heeft een grote potentie om de biodiversiteit te vergroten ten opzichte van de huidige monocultuurlandbouw. Het is echter mogelijk dat het soort biodiversiteit dan verandert, bijvoorbeeld dat een gebied minder aantrekkelijk wordt voor weidevogels, maar veel aantrekkelijker voor bosvogels en insecten. Ook hier zijn handvatten gewenst om te toetsen en afwegingen te maken.

3. Bodem

De gemeente De Bilt kent een grote variatie aan landschappen, die ontstaan zijn als gevolg van bodemverschillen. Grofweg komen er drie bodemtypen voor: veen in het westen, zand in het oosten en een stukje rivierklei in het zuiden. In het algemeen bepaalt de aard en de kwaliteit van de bodem wat er op die bodem wel of niet kan groeien. Het zou goed zijn als de gemeente de link tussen bodem en bodemgebruik herkent en hanteert bij beleidskeuzes.

4. Voedselbossen

Een voedselbos biedt een nieuw soort agrarisch landschap, dat lijkt op een jong bos. Het is een vorm van voedselproductie die een natuur- of recreatiebos benadert en daarmee naadloos kan opgaan in het bosrijke landgoederenlandschap in de gemeente De Bilt. Een voedselbos produceert voedsel en biodiversiteit, is klimaatbestendig en legt CO₂ vast, waarmee het een interessant model biedt voor toekomstige voedselproductie. Qua ruimte-massa verhouding is het echter afwijkend van de traditionele landbouwvormen en 'past het niet in het bestemmingsplan'. Hoe wordt ruimte voor voedselbossen en andere duurzame teelten gecreëerd in de Omgevingsvisie, zowel fysiek als planologisch?

5. Korte ketens

In de kortste keten wordt voedsel direct van de producent aan de consument verkocht. Korte ketens geven een directere, transparante relatie tussen consument en producent, wat bijdraagt de waardering voor voedsel en een sterkere verbinding tussen boeren en burgers. Het is financieel aantrekkelijk voor de producent en het is positief voor het voedselbewustzijn van de consument. Korte ketens hebben dus veel voordelen en zijn daarom ook opgenomen in de provinciale voedselagenda, zie ook de informatie van [Mansholtcampus](#). Hoe kunnen korte ketens via de Omgevingsvisie gestimuleerd worden?

6. Gezonde voedselomgeving

In de huidige vergezichten wordt het bevorderen van gezondheid geïnterpreteerd als het bevorderen van bewegen; dit is eenzijdig en onze aanbeveling is om dit uit te breiden met het stimuleren van gezonde voeding. Met de Omgevingswet kan de gemeente een gezonde voedselomgeving gunstig beïnvloeden. De gemeente kan voorwaarden stellen aan het voedselaanbod op scholen en opvanglocaties en aan de dichtheid van het aantal voedselaanbieders in een wijk. Dat maakt een gezonde keuze makkelijker en meer vanzelfsprekend. In wijken of dorpen met een achterstand op gezondheidsgebied is dit een manier om de publieke gezondheid te bevorderen.

7. Gezond voedsel betaalbaar?

Bij de consumptie van voedsel is de vraag of gezond en duurzaam voedsel betaalbaar is voor alle lagen van de bevolking. Te vaak valt 'goedkoop' samen met 'ongezond'. Nu gaat de gemeente niet over de voedselprijzen, maar zij kan via de Omgevingsvisie wel ondersteunen dat er voldoende volkstuinen beschikbaar zijn tegen zo nodig gereduceerde tarieven, zodat bewoners zelf gezond voedsel kunnen telen.

8. Voorlichting

In deze tijd van kant en klaar maaltijden is een gezonde maaltijd koken een vaardigheid die niet iedereen meer bezit. Voorlichting en educatie over gezond eten is belangrijk en kan plaatsvinden in buurthuizen, op scholen of op de kinderboerderij. Ook in het contact tussen voedselproducent en -consument kan veel bewustwording bereikt worden (boerderij-educatie, markten met lokale producten, e.d.). Kan de gemeente hier via de Omgevingsvisie een positieve invloed op uitoefenen?

9. Steun voor koploperbedrijven

Bij de (ruimtelijke en functionele) transitie van de landbouw waar we nu voor staan, gaat er vooral geld en aandacht naar boeren die willen stoppen. Constructiever zou zijn om geld en aandacht te besteden aan landbouwbedrijven die juist hun best doen om kringlooplandbouw in hun bedrijfsvoering op te nemen. Vaak zijn het bedrijven die aan meerdere maatschappelijke doelen bijdragen zoals klimaat, biodiversiteit en waterkwaliteit. Een belangrijk argument is daarnaast dat het behoud van voldoende boeren die op een natuur-inclusieve manier boeren nodig is voor de leefbaarheid en de sociale cohesie van het platteland en de kleine kernen; voorkomen moet worden dat teveel boeren het niet redden. Hoe kan de gemeente met de Omgevingsvisie extra steun bieden aan koploperbedrijven?

3 mei 2022
Stichting Biltsheerlijk

